

УКРАЇНЬСЬКА БІОГРАФІСТИКА

УДК 94(477)

Петро Вівчарик

ПОЛІТИЧНІ ІДЕЇ СТЕПАНА КАЧАЛИ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ЧАСОПISУ "ДІЛО" 1880–1881 РР.)

На основі восьми статей, опублікованих у 1880–1881 рр. на сторінках часопису "Діло", що стали поштовхом до подальшої пропаганди просвітницької діяльності, охарактеризовано політичні ідеї о. Степана Качали. Проаналізовано зміст цих статей. Досліджено обговорення С.Качалою політичних, просвітніх, соціальних та економічних питань, роль і значення його публікацій у національно-культурному житті галицьких українців.

Ключові слова: Степан Качала, Галичина, Галицький сейм, "Діло", політичні ідеї.

Із початком роботи у 1861 році Галицького крайового сейму у Львові найбільш активними депутатами переважно були представники духовенства і селянства. Греко-католицькі священики, добре володіючи польською мовою та будучи обізнаними у реальній політичній ситуації в Австро-Угорській імперії, виявляли неабиякі здібності до парламентської боротьби, селянство здебільшого було пасивне, хоча з часом теж намагалося бути активним учасником на засіданнях сейму. У 1882 році завершилася четверта каденція діяльності Галицького сейму, основними наслідками якої для галицьких українців стали участь у формуванні правових засад і соціального реформування Галицької автономії, забезпечення українській мові офіційного статусу, функціонування української гімназії у Львові, а також фінансування товариства "Просвіта". На жаль, не вдалося досягти паритету у сеймі між польськими і українськими депутатами, окрім того поступово загострювалися польсько-українські взаємини, нівелюючи таким чином наслідки угоди між Ю.Лаврівським і Л.Сапігою. Таким чином, через небажання польської більшості у сеймі підтримати українську фракцію стосовно рівноправності, русофільські настрої в українському політичному таборі, наслідки угоди обмежилися дозволом відкриття української гімназії у Львові та виділення бюджетних коштів на фінансування театру "Руська бесіда".

Поряд з цим не слід забувати, що на час четвертої каденції сейму (1877–1882 рр.) більшість української фракції становили русофіли, які внаслідок полонізації освіти та адміністрації у Галичині досить скептично ставилися до пошуків порозуміння з поляками.

Важливою подією для Галичини стало заснування у 1880 році часопису "Діло" на противагу прорусофільському "Слову", у якому знайшли висвітлення усі найважливіші суспільно-політичні події краю. Прикметно, що одним із засновників газети став С.Качала, котрий згодом став найбільш активним дописувачем часопису. Особливе зацікавлення викликають його статті у "Ділі" у період 1880–1881 рр.

Актуальність проблематики ґрунтується на висвітленні політичних ідей С.Качали на сторінках газети "Діло" як одного з популярних часописів у Східній Галичині означеного періоду.

Наукова новизна полягає у тому, що на основі публіцистичної спадщини С.Качали розглянуто українсько-польські взаємини у Галицькому сеймі, а також проаналізовано погляди пароха зі Шельпак, як одного з представників національного руху в Галичині у другій половині XIX ст.

Об'єктом наукового дослідження є суспільно-політична діяльність о. С. Качали у контексті діяльності Галицького крайового сейму у 1880–1881 років.

Предметом дослідження є з'ясування, на основі публікацій С. Качали у часописі "Діло", основних політичних поглядів галицького пароха, а також шляхів вирішення суперечностей між українцями та поляками для подолання кризових явищ соціально-економічного становища в Східній Галичині на початку 80-х років XIX ст.

Мета дослідження полягає у висвітленні політичних ідей С. Качали, викладених у газеті "Діло" та визначення ним їх реалізації в період перебування депутатом Галицького крайового сейму.

Завдання статті ґрунтуються на розкритті галицьким парохом основних причин загострення українсько-польських відносин у сеймі, зниження політичної свідомості населення Галичини, зокрема під час виборів до Галицького сейму, характеристиці історичних передумов для рівноправного розвитку українського населення Галичини поряд з іншими народами Австро-Угорської імперії, через аналіз низки статей С.Качали у часописі "Діло" у період 1880–1881 рр. ("Чехи й Русини" [29], "Правно-політичне становище русинів" [24], "Австрія, Німеччина й Росія, погляд на політичне

положення в 1881 році" [7], "Про що йде – чи про скріплення унії, чи про знищення Руси" [16], "Чи примирення партій у нас можливе?" [34] та ін.).

Аналізуючи історіографію досліджень цієї проблематики, можемо виокремити праці вітчизняних та зарубіжних науковців, зокрема польських дослідників. Вітчизняні науковці у своїх роботах розглядали проблеми, здекларовані С. Качалою у статтях, брошурах, зважаючи на соціальне та національне пригнічення галицьких українців. Слід виокремити праці М. Мудрого [43], В. Кульчицького [38], І. Чорновола [48], О. Мікули [40–41], В. Пашука [44], Є. Дороша [5–6], К. Левицького [39], автора даної публікації [4] та ін. Польські ж дослідники такі, як Я. Мокляк [42], С. Гродзіський [1], не розглядали його діяльність в контексті роботи Галицького сейму.

Основу джерельної бази статті складають матеріали фондів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника, зокрема брошури С. Качали, примірники газети "Діло", у яких містяться публікації галицького діяча вказаного періоду, Національної бібліотеки України імені В. Вернадського, а саме примірники часопису "Діло", у цифровому форматі які та стенографічні протоколи засідань Галицького сейму, розміщені на сайті Ягеллонського університету у Кракові [2].

Початок 80-х років XIX ст. приніс деяке пожвавлення у галицькому національному русі. Під егідою народовців у 1880 році був створений політичний часопис "Діло", присвячений виключно місцевим галицьким справам та у якому висвітлювались події з усіх сфер життя населення краю як політичного, так і культурно-просвітницького спрямування. На сторінках новоствореної газети друкувалися провідні галицькі діячі В. Барвінський, А. Горбачевський, І. Белей та багато інших, розміщувалися переклади художніх творів, публікувалися історичні нариси, інформація про пожертви на освітні установи, різноманітні оголошення. З виходом перших випусків газети природно виникла потреба у фінансовій допомозі. Галицька інтелігенція не залишилася осторонь і намагалася підтримувати нове періодичне видання. Згодом серед меценатів і найбільш активних дописувачів значилось ім'я С. Качали. Таким чином, на основі його публікацій за 1880–1881 роки нам слід з'ясувати, коли та за яких обставин написані ці статті, їх структуру, зміст.

Перша стаття С. Качали, опублікована на початку січня 1880 р. під назвою "Дневники російські і їх політика до поляків" [15, с. 2–3]. Ця стаття відкриває низку публікацій, які С. Качала присвячуватиме аналізу політичної ситуації у Європі і Австро-Угорській імперії зокрема. Парох із Шельпак висвітлював інформацію із російських часописів, у яких, як він зазначав змінюється політичний вектор стосовно Польщі. Визначальною, на думку С. Качали, була політика Німеччини, яка переживала період піднесення і в якій було два можливих шляхи для зростаючого впливу: через війну з Францією, яка прагнула реваншу за поразку у війні з Пруссією і Росією, війні з котрою завадило повернення Наполеона Бонапарта з о. Ельби або з Австрією, землі якої були для Німецького союзу важливими у створенні великої Німеччини. Однак, як зазначав С. Качала, національний рух в Чехії, проголошення прокламації для австрійської влади (т.зв. "Основні статті") [15, с. 3] зумовили переорієнтацію Німеччини на першочерговість війни з Францією, а Росія була потенційним союзником для Бісмарка. Втім, за словами С. Качали, Пруссія прагнула обмежити свої землі долиною Вісли, так званою "Конгресовкою", що зумовлювало зміну політики Росії у ставленні до поляків у своїх часописах. Висновок, який робить С. Качала, ґрунтується на тому, що таке примирення може вийти тільки на шкоду русинам, бо землі "Малої Русі" можуть стати предметом торгу [15, с. 3]. Окремої уваги заслуговує посилання С. Качали на Чехію, яка була для нього прикладом боротьби за свої права, що стане темою подальших публікацій автора.

Наступною статтею С. Качали була "Правно-політичне становище русинів" (1880 р.), яка поділялася на декілька частин. У першій окреслювався партійний поділ у Державній Раді у Відні ("лівиця або централісти" і "правиця або автономісти") [24, с. 1].

Автор знову підкреслював величезне значення об'єднання народу для досягнення успіху в питаннях забезпечення своїх прав на основі прикладу чехів. У наступних частинах С. Качала порівнював також становище останніх зі становищем поляків. Автор зазначав, що саме централісти дозволили панувати в імперії німцям і полякам, натомість чехам, русинам, іншим народам доводиться зазнавати утисків своїх прав [25, с. 1].

Як вважав С. Качала, незважаючи на намагання чехів досягнути рівноправності в імперії з німцями, поляками (чого автор прагнув і для русинів), поляки перебували на утилітарних позиціях, захищаючи власні інтереси. Основним питанням для русинів, на думку автора, має стати вибір партії для підтримки і як наслідок захисту в майбутньому. У наступних частинах публікації С. Качала чітко вказував, що надію і підтримку слід надавати автономістам, бо на "централістів, в т. ч. поляків" надії немає" [25, с. 1].

У завершальній частині С. Качала окреслював основні цілі, які необхідно здобувати русинам, зокрема рівноправності щодо мови, "прав народностей", а також зміни виборчої ординації, хоча наголошував, що останнє фактично неможливо здійснити через потребу у переважаючій більшості при голосуванні за нову ординацію і вказував можливі шляхи їх досягнення. С. Качала дорікав

галицьким виборцям, адже через несвідомість, підкуп, байдужість втрачаються такі необхідні голоси при виборах до сейму і Державної Ради [28, с. 2]. Єдиний вихід для зміни становища С.Качала вбачав у "тривалій праці і організації сил своїх... ліпше пізно, ніж ніколи", необхідно перебороти всі суперечності, заради досягнення єдиної мети, забути образи, діяти "розумом, а не пристрастю, щоб вийти з того зачарованого колеса політичної жебранини і перестати бути предметом погорди у других". Підкреслював С.Качала роль просвіти серед населення як одного з основних чинників досягнення визначених ним цілей [28, с. 2].

Іншою великою статтею за 1880 рік стала "Австрія, Німеччина і Росія. Погляд на положення політичне" [7]. Метою публікації став аналіз політичного становища в одних з найбільших європейських державах, особлива увага при цьому приділялася Австрії в контексті окреслення майбутнього для українського населення у Галичині. Автор коротко подавав історію прусських земель як основи Німецького союзу, участь Пруссії у наполеонівських війнах та їх наслідки для країни за Тільзітським і Віденським договорами. Зокрема, згадував С.Качала перемогу Пруссії над Австрією у 1866 році ("сім тижнів війни") та приєднання нею Королівства Ганновер, Великого Герцогства Гессен, герцогства Нассау та Вільного міста Франкфурт [7, с. 1].

Передбачаючи довготривалий союз з Німеччиною, С.Качала стверджував, "що для нас види не потішаючі", очікував автор також і на можливу війну, яка, на його думку, розпочнеться на Балканах. Поряд з цим С.Качала зазначав, що, незважаючи на жодні союзи, Австрія залишається вразливою і зміцнити імперію могло б тільки надання рівних прав усім народам, однак політика, що її проводила Австро-Угорська імперія, на думку С. Качали, поглиблювала розкол між народами, які проживали в імперії, сприяючи посиленню Німеччини. Таким чином, С.Качала підкреслював, що рівновага у Європі порушена і ще не скоро відновиться, особливу небезпеку він передбачав Австрії [10, с. 1].

У статті "По вічу" [19] С.Качала наголошував на необхідності згоди та взаємної праці для зміни стану справ у краї, також парох писав про складнощі подання руськими депутатами у сеймі звернень – "інтерпеляцій" до міністра, намісника у відповідь на звинувачення щодо бездіяльності українських депутатів. Порівнював автор становище балканських країн і Галичини, підкреслюючи дещо перебільшено наслідки утисків поляками українського населення, ніж турками поневолених грецького, слов'янського народів [19, с.2].

Поряд з тим, знову як приклад С.Качала брав чехів. Він звертався до їх історії, згадував битву під Білою горою, після якої розпочалася тотальна германізація чеського суспільства, інквізицію. Однак, зберігши внутрішню єдність, чеський народ послідовно виступав і боровся за свої права у віденському парламенті. Порівнюючи ці події з українською історією, С.Качала робить висновок, про те, що у галичан були не менш великі перспективи. Після 1848 року із діяльністю "Руської трійці", розвитком просвіти, впливом поетів і письменників з Наддніпрянської України (І. Котляревський, Т. Шевченко, Є. Гребінка, М. Максимович та ін.), створенням "Галицько-Руської Матиці" з'явилися усі передумови до національно-культурного відродження [20, с. 1].

За словами С.Качали, "немає для нас більших ворогів, ніж ми самі", відбувся розкол і "замість того, щоб як чехи працювати союзними силами, ми діяли як раки". С. Качала писав, що "неволя тіла упала, неволя духа не кончилася" [20, с. 2]. Значну роль відводив автор рідній мові та літературі, закликаючи, щоб у кожній хаті була руська книга. Засуджував С. Качала мовну політику русофілів, зокрема щодо використання "язичія", штучної мови, яку не розумів народ і висміювали росіяни. Просвіта, за словами С. Качали найлегше і найшвидше шириться через рідну мову і літературу. Незважаючи на жорстку критику поляків і євреїв, саме ці два народи С.Качала вважав за приклад для галичан [20, с. 1]. Оскільки у перших – поляків – високий рівень самоідентичності, у других – євреїв – розвинуті економічні здібності. При цьому, на думку С. Качали, перевагу мали євреї, оскільки у порівнянні з поляками вони контролювали фінанси, скуповували землі, ощадливо берегли кошти, займалися торгівлею, корчмарством і у порівнянні із зuboжілим руським населенням, багатіли, саме тому С.Качала ставить питання: "Що жид може, чому не могли хлоп, треба, щоб люди не у жида, а у хлопа купували...". Наголошував С.Качала на необхідності створення громадської крамниці, у якій можна було брати кредит на купівлю товарів, акцентував увагу на потребі фінансувати молодь, яка прагне навчатися торгівельної справи, матеріальної підтримки селян, які намагалися займатися торгівлею у селі [21, с. 2].

Аналізуючи майбутнє галицьких русинів, виходячи із загальнослов'янської єдності, основними апектами, на думку С.Качали, була просвіта кожного слов'янського народу на основі власної літератури та взаємоповага між ними [21, с. 3].

Важливо, що С.Качала вказував можливі шляхи для зміни суспільно-культурного становища у Галичині. Насамперед автор підкреслював важливість створення театру, адже "театр є життям і будить до життя", іншим важливим чинником виступало видавництво літератури рідною мовою, тому що періодичні видання були недостатньо ефективними у контексті просвіти народу, окрім того і передплатна ціна часто була завищеною для галицького селянина. Натомість, невеличкі недорогі

книжечки, швидше будуть купляти, та й інформація, закладена у них, буде краще сприйматиметься для запам'ятовування і поширення. Особливу увагу автор звертав на те, що книги мали б бути освітнього характеру і мати практичне значення для галицького населення [23, с. 2].

Парох зі Шельпак стверджував, що "народ повинен учитися, народ хоче учитися, якщо ми дамо йому средств і способів учитися на соєму язице, он станестане учитися на чужом с шкодою для власної народности" [23, с. 2]. Тобто С.Качала майже дослівно цитував М.Костомарова, який виступав з таким зверненням у 60-х роках XIX ст. Окрім того література повинна бути і політичного характеру для інформування населення про реальне політичне становище в імперії. Останнім важливим аспектом С.Качала називав мистецтво для того, щоб "знакомити народ з природою природною исторією..." [23, с. 2]. Успішній реалізації вказаних пунктів, на думку С.Качали, сприятиме преміювання (хоч 100 злотих ринських (далі – зр.) тих, хто втілюватиме сказане, кошти повинні надаватися всіма бажаючими, передусім просвітницьким товариствам [23, с. 2].

У одній із наступних статей "Чехи и Русини" [29], С. Качала на прикладах з чеської історії та політики намагався показати, що для досягнення національним рухом успіху необхідно, з одного боку, вміння його лідерів визначати пріоритети, підпорядковувати другорядні суперечності завданням реалізації ключових програмних засад, а з іншого – розуміння того, що відповідні нормативно-правові акти ще не є достатньою гарантією національної рівноправності, їх реалізація залежить від рівня національної самосвідомості й консолідації суспільства [30, с. 1].

"Чехи стоятъ отже на грунте конституційномъ, а домагаются только выконанія тыхъ условій, при которыхъ природный и хосенный каждой народнои индивидуальности эсть возможнымъ. А всѣ тіи домаганія могутъ безъ зміны конституціи бути уделени" [32, с. 1].

У жовтні 1881 року на засіданні сейму С.Качала виголосив промову проти полонізації з боку польської шляхти та діяльності чернечого ордену "змартвихвстанців" під головуванням о. В.Калинки. На запит настоятеля ордену про виділення 10 тис. зр. на будівництво інтернату, депутат, зокрема, відповідав: "Ходять певні вісті: в Кракові на зібранню, на котрім велась рада над інтернатом, В.Калинка сказав, що через інтернат допровадить руське духовенство до celibату: що Русь сама буде просити о знесенні календаря і письма руського і всього, що ріжнить русинів від поляків, кінець-кінцем інтернатом підкопає народність руську. От вам правдива ціль руських інтернатів!" [14, с. 3]. Вбачав автор у цьому риси діяльності єзуїтів, котрі навіть намагалися змінити суть Берестейської унії. Він наголошував на тому, що інтернат був замахом на руську народність на противагу цьому С. Качала вимагав політичної рівноправності і усунення "змартвихвстанців" від релігійних проблем для руського населення, саме ці чинники сприяли б продуктивній русько-польській співпраці [14, с. 7–8]. Промова мала значний успіх і дала поштовх до чергового зближення народовців з русофілами.

У одній із завершальних статей у газеті "Діло" "Чи примирення партій у нас можливе?" [35] С.Качала шукав шляхи для консолідації ворогуючих таборів, називаючи одним з основних роз'єднуючих чинників питання мови, правопису у Галичині. Стаття написана без пошуку звинувачень у бік одного чи іншого табору, хоча простежується дорікання русофілам за відмову у пошуках компромісів стосовно окремих проблем. Парох зі Шельпак наголошував на необхідності існування партій різного політичного спрямування, неможливості досягнення повної згоди, підкреслював, що задля єдиної мети, народу слід шукати компромісні рішення, бути толерантними один до одного, співпрацювати для покращення добробуту населення. Шляхами до вирішення проблем у краї, мала б стати освітня політика, зокрема домашнє виховання (в контексті сильних польських впливів у школах і гімназіях), матеріальна підтримка руських бурс [34, с. 1]. Наводить також С.Качала шляхи, які подавав у статті "По вічу": "видавництво недорогих невеликих книжечок, з руської історії, з життєвими повістями, з поясненням політичної ситуації і переліку політичних прав громадян та ін." [36, с. 2].

В останніх номерах "Діла" С.Качала виступив рецензентом брошури А.Петрушевича "Історичне повідомлення про церкву св. Пантелеймона поблизу міста Галича, тепер костел св. Станіслава оо. Францисканців" [16, с. 1]. Утім, не будучи кваліфікованим істориком, С.Качала, не аналізуючи структуру, достовірність повідомлення безпосередньо про вказану церкву в своїй рецензії висвітлював події, що передували Берестейській унії 1596 року, зокрема коронування Данила Галицького у Дорогичині у 1253 році. Галицький парох згадував церкву св. Пантелеймона лише у кінці своєї статті, допускаючи, що її міг побудувати Данило Галицький [17, с. 2].

Отже, у період четвертої каденції Галицького сейму спостерігається загострення українсько-польських відносин. Незважаючи на спроби окремих діячів галицького національного руху та низки польських політиків, які були втілені в угодовій акції Ю.Лаврівського та князя Л.Сапіги українські діячі, які виступали за налагодження порозуміння з поляками серед них і С. Качала не знайшли підтримки.

Із заснуванням у 1880 році часопису "Діло" на його сторінках регулярно з'являлися дописи С.Качали, у яких він, на основі прикладів та порівнянь з іншими народами Австро-Угорської імперії,

наголошував на необхідності порозуміння та співпраці народів з русофілами для досягнення єдиної мети, здобуття тих прав, які мали поляки. С. Качала наголошував, що цілком природним є наявність різних за спрямуванням партій в Галичині, однак потрібно шукати усі можливості для налагодження результативного діалогу і шляхи для виходу з кризи.

Основним таким прикладом для парохів зі Шельпак були чехи, які послідовно відстоювали свої інтереси у рейхсраті. Іншими важливими чинниками для зміни становища українців у Галичині, на думку С. Качали, був захист української мови видавництвом недорогих книг, брошур освітнього характеру, сприяння розвитку культурно-просвітницьких товариств. Усе це, на думку С. Качали, можливо, якщо докласти необхідних зусиль, перестати шукати протиріччя і розпалювати ворожнечу, бути свідомим у політичній ситуації в імперії, не довіряти брехливій пропаганді та не допускати підкупу виборців.

Окрім того, С. Качала у своїх сеймових промовах звертався до польських депутатів із закликами визнати русинів рівноправними громадянами, не перешкоджати становленню закладів освіти, торгівлі, адже від цього залежить не тільки добробут польського та українського населення, а й становище у Австро-Угорській імперії, яка порівняно з такими розвинутими країнами, як Німеччина, Франція перебувала у стані стагнації, тому її могла б врятувати лише федералізація та забезпечення рівних прав усім народам імперії. Вбачав галицький парох і можливість майбутньої великої війни і наявність внутрішніх міжетнічних конфліктів може стати лише поглиблюватиме соціально-економічний занепад Габсбурзької монархії.

Список використаних джерел

1. Grodziski St. Sejm Krajowy galicyjski 1861–1914 / St. Grodziski. – Warszawa, 1993. – S. 96–109. 2. [Kadencja IV, sesja III, pos. 27] Sprawozdanie Stenograficzne z Rozpraw Galicyjskiego Sejmu Krajowego. 27. Posiedzenie 3. Sesji IV. Peryodu Sejmu Galicyjskiego. – S. 908–972. 3. Аркуша О. Український національно-політичний рух у Галичині наприкінці 80-х рр. XIX ст. / О. Аркуша // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Вип. 3–4. – Львів, 1997 – С. 118–139. 4. Вівчарик П. С. Качала і Галицько-Руська матиця / П. Вівчарик // IX Всеукраїнська наукова конференція "Проблеми та перспективи наук в умовах глобалізації" (18–22 листопада 2013 р.) – Тернопіль, 2013. – С. 94–97. 5. Дорош Є. Родина Качалів в історії Галичини / Є. Дорош, В. Слюзар. – Т.: Підручники і посібники, 2010. – 160 с. 6. Дорош Є. С. Качала / Є. Дорош. – Тернопіль, 2000. – 72 с. 7. Качала С. Австрія Німеччина і Росія (погляд на положення політичне) / С. Качала // Діло. – № 17. – 1 (13) марця 1880. – С. 1–3. 8. Качала С. Австрія Німеччина і Росія (погляд на положення політичне) / С. Качала // Діло. – № 18. – 5 (17) марця 1880. – С. 1–3. 9. Качала С. Австрія Німеччина і Росія (погляд на положення політичне) / С. Качала // Діло. – № 19. – 8 (20) марця 1880. – С. 1–3. 10. Качала С. Австрія Німеччина і Росія (погляд на положення політичне) / С. Качала // Діло. – № 20. – 12 (24) марця 1880. – С. 1–3. 11. Качала С. Австрія Німеччина і Росія (погляд на положення політичне) / С. Качала // Діло. – № 21. – 15 (28) марця 1880. – С. 1–3. 12. Качала С. Австрія Німеччина і Росія (погляд на положення політичне) / С. Качала // Діло. – № 22. – 19 (31) марця 1880. – С. 1–3. 13. Качала С. Австрія Німеччина і Росія (погляд на положення політичне) / С. Качала // Діло. – № 23. – 22 (03) квітня 1880. – С. 1–3. 14. Качала С. Бесіда посла о. Степана Качали, виголошена на 26-м засіданні Сейму, дня 9/21 жовтня с.р. при дебаті над петицією оо. Змартвхвстанців / С. Качала // Діло (Додаток). – 1881. – Ч. 81. – 8 с. 15. Качала С. Дневники російські і їх політики до поляків / С. Качала // Діло. – № 25. – 18 (30) грудня 1880. – С. 2–3. 16. Качала С. О що ходить, чи о скріпленні унії, чи о знищенні Руси? / С. Качала // Діло. – № 99. – 23 грудня 1881 (04 січня 1882). – С. 1–2. 17. Качала С. О що ходить, чи о скріпленні унії, чи о знищенні Руси? / С. Качала // Діло. – № 100. – 30 грудня 1881 (11 січня 1882). – С. 2. 18. Качала С. По вічу. / С. Качала // Діло. – № 16. – 25 лютого (9) марця 1881. – С. 3–4. 19. Качала С. По вічу / С. Качала // Діло. – № 18. – 4 (16) марця 1881. – С. 1–3. 20. Качала С. По вічу / С. Качала // Діло. – № 19. – 7 (19) марця 1881. – С. 2–3. 21. Качала С. По вічу / С. Качала // Діло. – № 20. – 21 лютого (5) марця 1881. – С. 2–3. 22. Качала С. По вічу / С. Качала // Діло. – № 22. – 18 (30) марця 1881. – С. 1–3. 23. Качала С. По вічу / С. Качала // Діло. – № 25. – 28 марця (9) квітня 1881. – С. 2–3. 24. Качала С. Правнополітичне становище Русинів / С. Качала // Діло. – № 5. – 16 (28) січня 1880. – С. 1–3. 25. Качала С. Правнополітичне становище Русинів / С. Качала // Діло. – № 6. – 19 (31) січня 1880. – С. 1–3. 26. Качала С. Правнополітичне становище Русинів / С. Качала // Діло. – № 7. – 23 січня (4) лютого 1880. – С. 1. 27. Качала С. Правнополітичне становище Русинів / С. Качала // Діло. – № 10. – 6 (18) лютого 1880. – С. 1–2. 28. Качала С. Правнополітичне становище Русинів / С. Качала // Діло. – № 11. – 09 (21) січня 1880. – С. 1–2. 29. Качала С. Чехи и Русини / С. Качала // Діло. – № 48. – 20 червця (2 липця) 1881. – С. 1–3. 30. Качала С. Чехи и Русини / С. Качала // Діло. – № 49. – 24 червця (6 липця) 1881. – С. 1–3. 31. Качала С. Чехи и Русини / С. Качала // Діло. – № 51. – 1 липця (13 липця) 1881. – С. 1–5. 32. Качала С. Чехи и Русини / С. Качала // Діло. – № 53. – 8 липця (20 липця) 1881. – С. 1–3. 33. Качала С. Чи примирення партій у нас можливе / С. Качала // Діло. – № 87. – 7 (19) падолиста 1881. – С. 1–3. 34. Качала С. Чи примирення партій у нас можливе / С. Качала // Діло. – № 88. – 11 (23) падолиста 1881. – С. 1–3. 35. Качала С. Чи примирення партій у нас можливе / С. Качала // Діло. – № 89. – 14 (26) падолиста 1881. – С. 1–3. 36. Качала С. Що нас губить, а що нам помочи може. Письмо для руських селян / С. Качала. – Львів, 1869. – 56 с. 37. Кульчицький В. Галицький крайовий сейм – знаряддя соціального і національного пригнічення трудящих

(1861–1914 pp.) / В. Кульчицький // Питання теорії і практики радянського права. – Випуск 4. – Львів, 1958. – С. 5–19. 39. Левицький К. Історія політичної думки галицьких українців 1848–1914 / К. Левицький. – Львів: 3 друкарні оо. Василян, 1926. – 432 с. 40. Мікула О. Порядок формування, склад і структура Галицького крайового сейму / О. Мікула // Вісник Львівського університету. Серія юридична. – 2002. – Випуск 37. – С. 121–125. 41. Мікула О.І. Роль Галицького крайового сейму в розвитку місцевого самоврядування в Галичині / О. І. Мікула // Життя і право. – 2004. – № 9. – С. 24–27. 42. Мокляк Я. Українська молодь в програмі ордену Змертвихвстанців. Дві думки у справі "руського інтернату" у Львові (Валеріан Калінка і Степан Качала) / Я. Мокляк // Південний архів. Історичні науки. – 2002. – Вип. 7. – 400 с. 43. Мудрий М. Галицькі народовці в 60-х роках XIX століття: спроба модернізації української ідеї / М. Мудрий // Молода нація. Альманах. – Київ, 1996. – Вип. 3. – С. 213–219. 44. Пашук В. Товариство "Просвіта" крізь призму "Слова": до історії стосунків українських громадсько-політичних угруповань Галичини (народовців і москвофілів) в др. пол. XIX ст. / В. Пашук. – Л.: Ін-т українознавства НАН України, 1999. – 39 с. 45. Сухий О. Галичина: Між Сходом і Заходом. Нариси історії XIX – початку XX ст. / О. Сухий – Львів. – 1999. – 226 с. 46. ЦДІАЛ України, ф. 146, оп. 4, спр. 4483. 47. Центральний державний історичний архів України у м. Львові, ф. 146, оп. 4, спр. 4771. 48. Чорновол І. Українська фракція Галицького крайового сейму 1861–1901. Нарис з історії українського парламентаризму / І. Чорновол. – Львів, 2002. – С. 46.

Петр Вивчарик

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ИДЕИ СТЕПАНА КАЧАЛЫ (ЗА МАТЕРИАЛАМИ ГАЗЕТЫ "ДИЛО" 1880–1881 ГГ.)

На основе восьми статей, опубликованных в 1880, 1881 годах на страницах газеты "Дило", что стали толчком к дальнейшей пропаганде просветительской деятельности охарактеризованы политические идеи о. Степана Качалы. Проанализировано содержание этих статей. Исследованы обсуждения С.Качалой политических, просветительских, социальных и экономических вопросов, роль и значение его публикаций в национально-культурной жизни галицких украинцев.

Ключевые слова: Степан Качала, Галичина, Галицийский сейм, "Дило", политические идеи.

Petro Vivcharyk

POLITICAL IDEAS OF STEPAN KACHALA (ON THE BASE OF THE MATERIALS OF PERIODICAL "DILO" 1880–1881)

The author characterizes politics ideas of Father Stepan Kachala on the basis of eight articles published in 1880 and 1881 on the pages of the periodical "Dilo". They gave impulse to the further propagation of enlightening activity. The content of these editions is analyzed. The discussions by Stepan Kachala of political, educational, social and economic matters role and importance of his publication in the national and cultural life of Halychyna Ukrainians are researched.

Key words: Stepan Kachala, Galicia, Galician Sejm, "Dilo", political ideas.

УДК: 929[Комаров+Франко]:82-6"1880/1910"

Олександр Ладиненко

ТВОРЧІ І ОСОБИСТІ ВЗАЄМИНИ МИХАЙЛА КОМАРОВА ТА ІВАНА ФРАНКА

У статті автор аналізує взаємозв'язки відомого українського бібліографа Михайла Комарова та Івана Франка в контексті українського націєтворення в кінці XIX – на початку XX століть. Розкрито особливості їх співпраці на літературній, видавничій та просвітницькій ниві, а також вплив на єднання українського культурного руху Галичини та Південної України в останній чверті XIX – початку XX століть. У розвідці використано опублікований та архівний епістолярний матеріал, літературознавчих праць діячів, спогади сучасників тощо.

Ключові слова: Михайло Комаров, Іван Франко, Галичина, Одеса, "Зоря".

Проголошення державної незалежності у 1991 р. спричинило підвищену увагу вітчизняної історіографії до проблем українського націєтворення. Одним із наріжних завдань для суспільствознавців стала необхідність аналізу регіональної специфіки українського руху та особливостей його єднання у загальнонаціональну канву. Київська дослідниця Т. Горбань подала погляди суспільно-політичних діячів на процес консолідації українського етносу Наддніпрянської України та Галичини в рамках ідейно-політичного дискурсу початку XX ст. [1]. Дослідження особливостей співпраці національної еліти зазначених регіонів на зламі XX–XIX ст. залишається